Качурин С.Г. Нетрадиционные криминалистические средства и методы в расследовании преступлений: возможности использования. - Статья

В статье отмечаются возможности использования в расследовании преступлений нетрадиционных криминалистических средств и методов, не получивших еще достаточного признания и распространения, которые нельзя отнести к общеизвестным в науке, утвержденных и внедряемых в практику.

Ключевые слова: расследование преступлений, нетрадиционные криминалистические знания, нетрадиционные специальные знания, нетрадиционные психоенергетические знания.

Kachurin S.G. Nontraditional criminalistics tools and methods in investigation of crimes: the possibilities are indicated of the use.- Article.

In article the possibilities are indicated of the use in investigation of crimes of nontraditional criminalistics tools and methods, which did not yet not get the sufficient confession and distribution, them it is impossible to attribute to wellknown to science and inculcated in practice.

Keywords: investigation of crimes, nontraditional criminalistics tools, nontraditional criminalistics methods, nontraditional psyho energetik knowledge.

УДК 342.9

І.О. Кравченко,
кандидат юридичних наук, старший викладач
адміністративного та інформаційного права
Сумського національного аграрного університету

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано становлення Пенсійного фонду України під кут зору нормативно-правового забезпечення його діяльності починаючи з утворення незалежної української держави по теперішній час.

Ключові слова: історико-правовий аспект, Пенсійний фонд України.

Виникнення та існування державної структури, мета діяльності якої полягала б у покращенні добробуту людей похилого віку та інших категорій громадян, потребуючих соціального захисту шляхом їхнього пенсійного забезпечення, є обов'язковою умовою існування будь-якої сучасної суверенної держави. Отже, з проголошенням в 1991 р. незалежності України, перед новоствореною державою з усією гостротою постала проблема необхідності створення економічно ефективної національної системи пенсійного забезпечення, у підвалини якої були б закладені принципи вищої

соціальної справедливості. Такою інституцією став Пенсійний фонд України.

Нині Пенсійний фонд України – це найпотужніша і найбільш розгалужена фахова структура в державі, завданням якої є всебічна діяльність щодо пенсійного забезпечення громадян України. З'являючись установою з потужним фахово-кадровим потенціалом, яка постійно розвиваються і самовдосконалюється, Фонд здійснює накопичення та розподіл значних за обсягом грошових коштів.

Базисом забезпечення безперебійного функціонування пенсійної системи сучасної України стало введення у січні 2004 року обов'язкового пенсійного страхування, що, у свою чергу, у період здобуття Україною незалежності стало своєрідною спадщиною часів радянської епохи в нових суспільно-політичних умовах, після розпаду колишнього СРСР.

До 1990 року фінансовою основою тогочасної пенсійної системи був державний бюджет Радянського Союзу, за рахунок якого пенсіонери отримували більше менш повноцінне соціальне забезпечення.

Однак поступове і все більш стрімке зниження загального рівня економіки Радянського Союзу у останні десятиріччя його існування, обумовлене різким зменшенням ВВП на тлі гігантських затрат на утримання військово-промислового комплексу, а також тотального дефіциту промислової та сільськогосподарської продукції у споживчому секторі, стало відправною крапкою для різких та незворотних негативних змін у політичному, соціально-економічному та суспільному житті, які розпочалися в СРСР у 70-80 р.р. минулого сторіччя та у решті решт призвели до повного краху радянської системи.

Як зазначають Надточій Б.О. та Яценко В.В., майже неіснуюча імперія, незважаючи на всі об'єктивні фактори, не могла дозволити собі відміну пенсій, хоча вони і стали занадто великим тягарем для бюджету країни – це погрожувало б могутнім соціальним вибухом. Отже, вишукуючи альтернативні шляхи вирішення проблеми, СРСР наприкінці 80-х років почав практикувати для здійснення соціальних виплат так звану солідарну систему, яка поєднувала бюджетне фінансування с залученням позабюджетних коштів [1, с. 11 - 22.].

З цією метою був вивчений та запозичений досвід держав, які у пенсійній сфері стикнулися з аналогічною проблемою. Найчастіше необхідність реформування пенсійної системи у цих країнах була викликана несприятливою демографічною ситуацією та, як наслідок, браком державних коштів на пенсійне забезпечення населення.

Зарубіжний же досвід неспростовно засвідчував, що у солідарній пенсійній системі найефективнішою рушійною силою фінансового механізму є пенсійне страхування у вигляді персоніфікованого розподілу надходжень на користь пенсіонерів коштів від працездатної частини населення через суспільні страхові фонди [2, с.110].

Цей принцип фінансування пенсійних виплат і був офіційно проголошений у Законі СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян СРСР». Ухва-

лено було цей закон у травні 1990 року, а чинності він набув з 1 січня 1991 року [3]. Прийняття цього законодавчого акту ознаменувало фінальний етап у спробі створення діючої за єдиними нормами та умовами всеохоплюючої єдиної системи пенсійного забезпечення. Слід відзначити, що фактично подібна система є своєрідним симбіозом поєднання принципів соціальної допомоги та соціального страхування. І хоча її сутність не будувалась цілком на принципах страхування, саме вона зіграла роль генератора нинішнього підходу до пенсійного забезпечення громадян України шляхом розмежування пенсійної системи від держбюджету. Завдяки цьому у сучасних умовах джерело коштів для фінансування пенсій – це не державний бюджет, як у минулі радянські часи, а Пенсійний фонд, який є автономною фінансовою системою, формування якої здійснюється шляхом страхових відрахувань від доходів підприємств та фізичних осіб.

Таким чином, неоцінною заслугою Закону «Про пенсійне забезпечення громадян СРСР» стало те, що в ньому був вперше офіційно проголошений та задекларований принцип, згідно якому обов'язковою умовою одержання права на трудову пенсію є сплата страхових внесків у Пенсійний фонд [1].

Проте на той час Пенсійний фонд був інституцією цілком новою, і його створення лише проектувалось, потребуючи серйозного фахового підходу до вирішення багатьох питань науково-практичного характеру.

З цією метою при Раді Міністрів СРСР була створена спеціальна робоча група з включенням до її складу представників усіх союзних республік. На протязі 1990 р. була напрацьована необхідна нормативно-правова база у вигляді проекту Положення про Пенсійний фонд СРСР, його Уставу, відповідної Інструкції задля регулювання порядку сплати внесків до Пенсійного фонду та витрачання його коштів, багатьох інших важливих установчих документів. Водночас було здійснено утворення організаційних та робочих структур Пенсійного фонду СРСР, які на рівні союзних республік складалися з відповідних республіканських структурних підрозділів Фонду (за виключенням РСФСР, де одразу відбулося створення власного Пенсійного фонду поза складом Пенсійного фонду СРСР) [4].

Свою повноцінну легітимну діяльність Пенсійний фонд СРСР розпочав здійснювати з 1 січня 1991 року, коли до нього вже стали надходити страхові внески. За рахунок коштів Фонду, в свою чергу, було розпочато безпосереднє фінансування виплат пенсій.

Фактично функціонування Пенсійного фонду СРСР продовжувалося протягом лише одного року, оскільки його діяльність завершилась з розпадом СРСР. Однак організаційну значущість цієї інституції важко переоцінити, адже її базис став базисом для утворення незалежних Національних пенсійних фондів держав, які утворилися на теренах колишньої Країни Рад. Не є виключенням в цьому плані і незалежна Україна, Пенсійний Фонд якої, базуючись на наробітках свого попередника, має власні національні організаційно-правові та економічні особливості.

Відразу ж після розвалу СРСР більшістю колишніх союзних республік була утворена Асоціація пенсійних та соціальних фондів, у межах якої здійснюється співробітництво з обміну інформацією та практичним досвідом. Пенсійний фонд України є повноправним членом Асоціації.

Одним з перших визначальних засадничих кроків, який став відправним пунктом на шляху кардинального реформування пенсійної системи України, стало утворення в грудні 1990 року Українського республіканського відділення Пенсійного фонду СРСР (постанова Ради Міністрів Української РСР і Ради Федерації незалежних профспілок України від 21 грудня 1990 року № 380), яке в січні 1992 року отримало офіційну назву «Пенсійний фонд України». Ця воістину революційна подія не лише засвідчила виникнення нової державної фінансової інституції, а й ознаменувала принципову зміну ідеологічної складової функціонування пенсійної системи. Системи, яка віднині не використовувала держбюджет у якості основного та єдиного фінансового донора, а спиралася в основному на одержані цільові джерела поповнення коштів шляхом залучення до фінансової участі у вирішенні питань пенсійного забезпечення інших соціальних партнерів – роботодавців та працівників. Системи, що має незалежні дієві механізми формування власного бюджету та його розподілу.

Відразу ж після прийняття грудневої постанови 1990 р. стали формуватися організаційна інфраструктура, кадровий потенціал та матеріально-технічна база майбутнього Пенсійного фонду України. В Україні, втім, як і в інших союзних республіках колишнього СРСР, цю роботу здійснювали фактично «з чистого аркуша».

Тим не менш, новостворена пенсійна установа вже з перших днів 1991 р. розпочала процес акумулювання обов'язкових страхових внесків з боку юридичних та фізичних осіб паралельно з фінансуванням виплати громадянам пенсій органами соціального забезпечення [5, с.13].

Вже до кінця 1991 року була в цілому сформована структура центрального апарату Українського республіканського відділення Пенсійного фонду СРСР, який включав у себе 3 управління, 4 самостійних відділка та ревізійну комісію. Крім цього, у місті Києві, областях та АР Крим, були створені філії-Відділення. В складі цих структурних підрозділів працювали їхні уповноважені по обласних районах, містах та районах у містах.

Після проголошення в серпні 1991 р. незалежності України у листопаді цього ж року був прийнятий Закон України «Про пенсійне забезпечення»[6]. Таким чином вже не тільки де-факто, а й де-юре був сформований законодавчий базис Пенсійного фонду новоствореної суверенної держави. Статтею 8 Закону передбачалось, що Пенсійний фонд України – це самостійна фінансово-банківська система, і що Положення про Пенсійний фонд України затверджує Кабінет Міністрів України.

Відповідно до цього 28 січня 1992 року Кабінетом Міністрів України була ухвалена постанова № 39, згідно до якої на базі Українського республіканського відділення Пенсійного фонду СРСР утворювався Пенсійний фонд України, а на базі філій-відділенн – управління в областях, місті

Києві та АР Крим, (у липні 1992 року, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 16.09.92 № 534, на базі міського відділу Кримського республіканського управління Пенсійного фонду створено також Управління Пенсійного фонду у місті Севастополі) [7].

Цією урядовою постановою був затверджений перший склад правління Пенсійного фонду та Положення про Фонд, на підставі якого він здійснював свою діяльність аж до червня 1994 р. Протягом цього ж періоду виконання покладених на Пенсійний фонд функцій в містах та районах продовжували здійснювати уповноважені обласних управлінь. За порушення порядку обчислення і сплати внесків на соціальне страхування Закон України «Про внесення змін і доповнень до Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення» від 16.10.1992 запровадив адміністративну відповідальність [8].

Починаючи з 1994 р. історія Пенсійного фонду набула значні змін: із автономної фінансово-банківської системи його було перетворено у наділений відповідними повноваженнями центральний орган виконавчої влади. Водночас була значно оптимізована і організаційна структура Фонду. Пенсійний фонд як центральний орган виконавчої влади набув статусу, що був офіційно визначений у Положенні про Пенсійний фонд України, яке, у свою чергу, було затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 345 від 01.06.94. Відповідно, посадові та службові особи Пенсійного фонду України та його структурних підрозділів були визначені державними службовцями. Згідно цьому Положенню були також створені відділи Пенсійного фонду у обласних районах, містах та районах у містах.

Таким чином, була створена вертикальна структура управління Пенсійним фондом, яка цілком відповідала засадам адміністративно-територіального устрою держави, не відрізняючись своєю структурою від структурного устрою інших державних установ, які були наділені подібними функціями щодо збору обов'язкових платежів (органи контрольно-ревізійної та податкової служби).

Визначним кроком з'явилося упорядкування в системі Пенсійного фонду фінансових потоків, а також вирішення комплексу серйозних питань у сфері розрахунково-касового обслуговування коштів Фонду. З метою формування більш ясного уявлення про сутність вищезазначених заходів, треба ще раз проаналізувати систему фінансування пенсійних виплат, що проіснувала аж до 1994 р.

У той час кошти органами Пенсійного фонду перераховувались напряму підприємствам Укрпошти. Функцією органів соціального захисту населення було формуванням відомостей та заявок на виплату пенсій. Після запровадження нового механізму органи Пенсійного фонду відразу оцінили його ефективність, яка полягала в реальній можливості більш оперативного розпорядження коштами, рух яких зробився цілком контрольованим і прозорим.

У 1993-1995 р.р. розпочалася суцільна комп'ютеризація органів Пенсійного фонду. Зокрема, були автоматизовані процеси обліку надходжень

страхових внесків та приймання відповідних звітів. Це був відчутний крок у майбутнє, який дозволив впровадити в подальшу діяльність Пенсійного фонду систему персоніфікованого обліку.

Головне завдання Пенсійного фонду у другій половині 90х р.р. полягало у фінансової стабілізації пенсійної системи, ліквідації заборгованості по виплатах пенсій, створенні належних умов щодо проведення пенсійної реформи [7].

Поєднання цих функцій в єдине системне ціле забезпечило можливість вирішення низки важливих питань, зокрема:

впровадити призначення пенсій згідно даних системи персоніфікованого обліку внесків;

здійснювати раціональне планування витратної частини бюджету Пенсійного фонду;

здійснювати своєчасне попереджання випадків нецільового використання коштів Пенсійного фонду і посилення контролю за правильним призначенням та своєчасною виплатою соціальних пенсій, надбавок, доплат тощо;

прискорити розгляд заяв щодо призначення пенсій, зменшити обсяг документообігу та адміністративних видатків;

зробити Пенсійний фонд України всебічно збалансованою функціональною фінансовою інституцією, яка б забезпечувала увесь обсяг заходів по нормальному функціонуванню загальнообов'язкової системи пенсійного страхування, від збору страхових внесків до безпосередньої виплати пенсій;

розпочати на базі органів Пенсійного фонду експеримент по підвищенню ефективності діяльності державних цільових фондів з використанням даних системи персоніфікованого обліку при призначенні різноманітних соціальних виплат.

Основною метою цих заходів стало вдосконалення нормативно-правової бази із сплати до Пенсійного фонду обов'язкових платежів, можливість здійснення їх персоніфікованого обліку, звільнення Фонду від не властивих йому видатків, посилення платіжної дисципліни підприємств та установ. Указом Президента України 13.04.98 № 291/98 «Про Основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні» першочерговим та невідкладним завданням реформування системи пенсійного забезпечення було визначено проведення розмежування джерел фінансування пенсій, призначених на підставі тих чи інших пенсійних програм. З цією метою уряд, починаючи з 1999 року, прийняв низку постанов Кабінету Міністрів України, якими були затверджені графіки поступового поетапного розмежування джерел фінансування виплат з Пенсійного фонду на період 1999-2002 р.р.

Постановою Верховної Ради України від 07.02.96 № 36/96 «Про внесення змін до Постанови Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про пенсійне забезпечення» було, зокрема, проголошено, що внески з

пенсійного страхування сплачуються разом з отриманням коштів у банківських установах [9].

При цьому у випадку недостатньої кількості коштів видача банками грошей на заробітну плату та перерахування внесків до Пенсійного фонду здійснюється у пропорційних сумах. У цій же постанові визначалося право керівників підвідомчих установ Пенсійного фонду призупиняти здійснення банківських фінансових операцій установ, підприємств, приватних підприємців у випадках їх небажання реєструватися в якості платників внесків до Пенсійного фонду. [9]

У серпні 1998 р. Указом Президента України від 31.08.98 № 957 «Про невідкладні заходи щодо погашення заборгованості з виплати пенсій», а згодом – і Законом України від 22.10.98 № 208-XIV «Про внесення змін до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування», були запроваджені додаткові ставки збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

Наповненню Державного бюджету та бюджету Пенсійного фонду значною мірою сприяла постанова Кабінету Міністрів України від 11.08.1998 № 1251 «Про стан і додаткові заходи щодо виплати пенсій, погашення заборгованості з обов'язкових платежів до державного та місцевих бюджетів, недоїмки до Пенсійного фонду і Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення» [10].

У Кабінеті Міністрів України та в усіх обласних адміністраціях було утворено постійно діючі комісії з погашення заборгованості, поза увагою яких не залишалося жодного факту наявності заборгованості. Цими ж комісіями, які функціонують і нині, визначаються й шляхи погашення заборгованостей боржниками.

Крім заходів та санкцій по відношенню до керівників підприємств-боржників, були застосовані й нетрадиційні джерела наповнення Пенсійного фонду, такі, наприклад, як погашення заборгованості з виплати пенсій в натуральній формі продукцією підприємств-боржників.

Крім цього, боржники розрахувались своєю продукцією і з Пенсійним фондом, зокрема, шляхом використання системи вексельних розрахунків, які здійснювали банківські установи та створене для цього спеціальною постановою Уряду Спеціалізоване державне підприємство Пенсійного фонду України.

Позитивним наслідком вжитих заходів стало суттєве збільшення обсягу надходження коштів до Пенсійного фонду, що вже у вересні 2000 року дозволило констатувати, що заборгованість з виплати пенсій в Україні повністю ліквідована. В подальшому тенденція, спрямована на зріст обсягу надходжень до Пенсійного фонду, була закріплена і розвинута.

Отже, у процесі розвитку Пенсійного фонду та його становлення як одного з центральних органів виконавчої влади значущу роль відіграв факт надання органам Фонду права призначення та виплати пенсій – функції, яку раніше здійснювали органи соціального захисту населення.

Література:

1. Надточий Б.О. Пенсійне забезпечення в Україні: історичний аспект / Б.О. Надточий, В.В. Яценко // Україна: аспекти праці. – 2000. – № 1. – С. 11 - 22.
2. Карлін М.І. Особливості функціонування та регулювання ринку праці та соціальної політики у сучасній Польщі: досвід для України / М.І. Карлін // Демографія та соц. економіка. – 2008. – № 1(9). – С. 107-114
3. Про пенсійне забезпечення громадян СРСР. Закон СРСР від 15.05.1990 № 1480-I [Електронний ресурс]: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/
4. Захаров Л.Д. Единая система пенсионного обеспечения в СССР: становление, функционирование и перспективы (правовое исследование) / Л.Д. Захаров // Захаров Л.Д. Автореф. дис. докт. юрид. наук. - 1978. – 15 с.
5. Ніколаєва Т. Нові пенсійні правила. Надбавка до пенсії. Порядок сплати для «спрощення»: Консультації. / Т. Ніколаєва// Юридичний вісник України. – 2004. – С. 13.
6. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991// Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 3. – Ст.10.
7. 7. Про створення Пенсійного фонду України: Постанова Кабінету Міністрів України № 39 від 28 січня 1992 року // ЗП Уряду. - 1992. - № 2. - Ст.47.
8. Про внесення змін доповнень до Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення: Закон України від 16.10.1992. – Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 47. – Ст. 648
9. Про внесення змін до Постанови Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про пенсійне забезпечення»: Постанова Верховної Ради України від 7 лютого 1996. - Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 29. - Ст.304
10. Про стан і додаткові заходи щодо виплати пенсій, погашення заборгованості з обов'язкових платежів до державного та місцевих бюджетів, недоїмки до Пенсійного фонду і Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення: постанова Кабінету Міністрів України від 11.08.1998 // Офіційний вісник України. – 1998. - № 32. – Ст. 1207

Кравченко И.А. Историко-правовой аспект становления Пенсионного фонда Украины. – Статья.

В статье проанализировано становление Пенсионного фонда Украины с позиции нормативно-правового обеспечения его деятельности, начиная с образования независимого украинского государства по настоящее время.

Ключевые слова: историко-правовой аспект, Пенсионный фонд Украины.

Kravchenko I.A. Historical legal aspect of becoming of pension fund of Ukraine. – Article.

In the article, becoming of pension fund of Ukraine is analysed under a visual of the normatively-legal providing of his activity angle, beginning from formation of the independent Ukrainian state for present tense.

Key words: historical legal aspect, pension fund of Ukraine.

УДК 349.3

М. М. Купалов
здобувач кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРО ПРОЦЕДУРНУ РЕГЛАМЕНТАЦІЮ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ПОШИРЕННЮ СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ХВОРОБ

У статті розглядаються питання процедурної регламентації реалізації окремих обмежень у сфері протидії поширенню соціально небезпечних хвороб. Підкреслюється, що значимість такого роду регламентації обумовлена досягненням необхідного балансу між інтересами окремої особистості і суспільства в цілому. На основі аналізу правового регулювання застосування відповідних обмежень формулюються пропозиції щодо вдосконалення їх процедурної регламентації.

Ключові слова: процедурна регламентація, обмежувальні заходи, соціально небезпечні хвороби, права і свободи громадян, координація.

Протидія поширенню соціально небезпечних хвороб передбачає комплекс різноманітних заходів, спрямованих на профілактику захворюваності на соціально небезпечні хвороби, їх своєчасне виявлення, ефективне лікування та нівелювання шкідливих наслідків, які можуть виникнути в результаті їх розповсюдження. Не викликає сумнівів, що результативність діяльності із протидії соціально небезпечним хворобам багато в чому залежить від оперативності та ефективності застосування певних обмежувальних заходів. Однак, при цьому, слід мати на увазі, що будь-які обмеження, з одного боку, слугують потенційною загрозою правам і свободам особистості, а з іншого – є вагомим фактором забезпечення суспільно значущих інтересів. Саме тому питання правового регулювання у сфері застосування певних обмежувальних заходів, в тому числі, і в сфері протидії поширенню соціально небезпечних хвороб, набувають особливого значення в сучасних умовах. При цьому, слід враховувати, що досягнення необхідного балансу між інтересами окремої особистості і суспільства в цілому, об'єктивно обумовлено наявністю відповідних процедурних норм,